



ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԵՍ Ս. ԷԶՄԻԱԺՆՈՒՄ՝ ՆՎԻՐՎԱԺ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՆՄԱՀ ՀԻԾԱՏԱԿԻՆ

Եւրոպայի 25-ի վաղ առավոտյան, Միաժնաէջ Մայր Տաճարում, աղոթքով ու պատարագով նշելուց հետո Վարդանանց պատերազմի 1.036 նահատակների անմահ հիշատակը, Երեկոյան ժամը 8-ին Էջմիածնի միաբանութեան եպիսկոպոս, վարդապետ, քահանա և սարկավազ անդամները, Հոգևոր Ճեմարանի սաները, ուսուցչական կազմն ու աշխարհական հանդիսականների մի կողմից քաղմութիւն՝ հովաքովել էին Հոգևոր Ճեմարանի դահլիճը, Հայրենիքի ու հայ ժողովրդի ազատութեան համար, 1.500 տարի առաջ, Ավարայրի դաշտում զոհաբերված Վարդանանց հերոսների սրբազան դորժը մի անգամ ևս պանծացնելու զրական-գեղարվեստական հանդեսով, որը կազմակերպվել էր Հոգևոր Ճեմարանի վերատեսչութեան կողմից:

Նախագահութեան սեղանի շուրջը զգալի էր բացակայությունը մեծ Հայրապետի՝ Նորին Ս. Օծութիւն Ս. Տ. Գեորգ Զ. Վեհափառ Կաթողիկոսի, որ հիվանդութեան պատճառով չի կարողացել մասնակցել և հոգեին անշուշտ հետևում է գիշերվա այս պահին հայ ժողովրդի և Հայ Եկեղեցու պաշտպանութեան ի խնդիր մարտիրոսացած հերոսների ի հարգանս կատարվող այս հանդեսին:

Ներկա գտնվող հյուրերի մեջ է ժամանակակից հայ զրականութեան մեծանուն ներկայացուցիչը՝ Ավետիք Իսահակյանը— Վար-

դիտ հայ բանաստեղծութեան: Նրա հետ միասին, նախագահութեան սեղանի առաջ՝ տեղ էին գրավել նաև գերաշնորհ Տ. Սահակ եպիսկոպոս Տեր-Հովհաննիսյանը, հոգեշնորհ Տ. Գեորգ վարդապետ Վաթյանը և Հոգևոր Ճեմարանի վերատեսուչ տիար Մինաս Մինասյանը:

Ճեմարանի երգիչ խմբի կողմից խանդավառորեն և հոտնկայս երգված Սովետական Հայաստանի Հիմնից հետո, վերատեսուչ տիար Մինասյանը իր բացման խոսքում ցայտեցրեց բնազդական կոիվների և դիտակցական գոյամարտերի տարբերությունը, թվից Բել հսկայի բռնակալութեան դեմ Հայկ Նահապետի, Շամիրամի դեմ՝ Արա Գեղեցիկի, հոռմեացիների դեմ՝ Տիգրան Մեծի, ավելի ուշ պարսկական, բյուզանդական, արաբական, սելջուկյան ու տաճկական բռնակալ տիրապետությունների դեմ ամբողջ հայ ժողովրդի մղած ազատամարտերը, նշեց անունները հերոսական հայաքաղաքների՝ Զեյթունի, Սասունի, Վանի, Երեսիայի, Մուսա-լեռան (Զեքե-Մուսա) և Հաջընի, որտեղեքի բնիկ հայերը, դեռևս մոտիկ անցյալում, անօրինակ քաջութեամբ են կռվել անհամեմատորեն գերազանց թվով ջարդարարների դեմ և հաճախ հաղթել նրանց, ընդգծեց Հայրենական Մեծ պատերազմի ընթացքին կարմիրբանակային հայ զորքերի և զորավարների սխրագործությունները հիտլեյրան հորդանների դեմ և ի վերջո հարգանք ընծայեց հայ ժողովրդի և Հայաստանի աշուրվա

փայլուն իրականությունը— այն է՝ հղար Սովետական Միության 16 ռեսպուբլիկաների միջև հավասարազոր ռեսպուբլիկա լինելու փառքը— ապահովելու համար, ազատության արյունոտ ճանապարհի վրա դիտակցաբար զոհաբերված հայտնի թե անհայտ հերոս նահատակների հիշատակին:

Ներսես Շնորհալի հայրապետի Վարդանանց հիշատակին ձոնած «Նորահրաշ պատկառ» սքանչելի շարականից հետո, խոսք առավ Ճեմարանի դասախոսներից Արթուր Հատիսյանը:

Դասախոս Հատիսյանի ծափահարված բանախոսությունից բացի, գեղեցիկ շարադրություններ կարդացին Սարգիս սարկավազ Սարգսյանն ու Ռուբեն սարկավազ Մարտիրոսյանը: Սարգիս սարկավազը, «Ժողովրդի դերը Վարդանանց պատերազմին» թեմայով իր ուսումնասիրության մեջ նշելով այն հանգամանքը, թե այդ հերոսամարտը մի համաժողովրդական բողոք էր անազատության դեմ, մի տարեբային ապստամբություն՝ բռնակալության դեմ, ցայտեցրել էր այն կարևոր դերը, որը կատարել էր հայ ժողովուրդը, սկսյալ փափկասուն տիկիճներից մինչև հասարակ շինականն ու հողերապանը, ճգնաժամային այդ տարիներին ի հայտ բերելով նկարագրի մեծությունը: Իսկ Ռուբեն սարկավազը, «Վարդանը և Վարդանանք հայ պոեզիայում» ուսումնասիրությամբ հետաքրքիր աշխատանք էր կատարել, ցույց տալով, թե Վարդանանց թեմատիկան ի՞նչ տիպականացում, ի՞նչ գույն ու երանգ է ստացել տարբեր ժամանակաշրջաններում, տարբեր հեղինակների կողմից, սկսյալ 5-րդ դարի ոսկեծղի Եղիշեից, 12-րդ դարի Ներսես Շնորհալի կաթողիկոսից, մինչև 19-րդ դարի Ղևոնդ Ալիշանը, Ռաֆայել Պատկանյանը, Գրեգին եպիսկոպոս Սրվանձությանը, Պետրոս Դուրյանը, Մկրտիչ Պեշիկթաշլյանը, Ֆելեկյանը և մինչև ժամանակակից Հովհաննես Հովհաննիսյանը, Վահան Թեքեյանը, Դերենիկ Դեմիրճյանն ու Նաիրի Զարյանը, որի հեռակալ տողերը մնում են անջնջելի պատգամ՝ գալիք հայ սերունդների համար:

«Այլան մառախուղից
Ելեում է Վարդանի պատկերը սեգ
Եվ աջը մեզ մեկեմ՝ կրկին գոչում է.
— Հայ քաջեր, հառա՛ր...»:

Հոգևոր Ճեմարանի սան Հ. Դանիելյանը զգացմունքով կարդաց Դերենիկ Դեմիրճյանի «Վարդանանք» վեպից մի հատված: Ընթերցման դաշնամուրով ընկերակցում էր հանդեսի երաժշտական բաժնի ղեկավար կոմպոզիտոր Հրանտ Գեորգյանը: Եղիշեի «Տիկեայք փափկասունք Հայոց աշխարհին» հատվածը կարդաց ուսանող Ա. Սանթրոսյանը, իսկ Բաֆու «Դավիթ-Քեկ» վեպից մի հատված կարդաց ուսանող Հ. Կարաօղլյանը: Արևմտահայ բանաստեղծ Վ. Թեքեյանի «Նորհուրդ Վարդանանց» արտահայտիչ ընթերցումը կատարեցին Հ. Դանիելյանը և ուսանող ընկերները: Իսկ ինքնագիր բանաստեղծություններ կարդացին Փայլակ սարկավազ Ալեքսանյանը («Իմ ժողովրդի հերոսամարտը») և Վաչագան Հովհաննիսյանը («Վարդանանց հիշատակին»): Երկարատև ծափահարության արժանացավ բանաստեղծ Նաիրի Զարյանի «Ջայն հայրենակալ» բերվածը, արտասանված ուսանող Իշխան Մեղրոյանի կողմից: Հանդիսականները հաճույքով ունենդրեցին նաև բացի «Քամ, վորոտան» և «Դողբի քնար» խմբերգներից, Ժ. Սեքդենյանի երգած «Իմ Հայրենյաց հոգի Վարդան», «Լոնց. ամպեր...» և «Ուտենին» (Ավետիք Իսահակյանի) մեներգները, ինչպես նաև Հակոբ քահանա Հակոբյանի երգած «Սիփանա քաջեր»ը և Հոգևոր Ճեմարանի սան Արտաշես Բալաբանյանի դաշնամուրի վրա նվագած ինքնաստեղծ «Քայլերգ»ը:

Այսքան ճոխ հայտադրի կանոնավոր ու անթերի կատարման համար շնորհավորելի են և՛ Հոգևոր Ճեմարանի վերատեսչությունը, և՛ հանդեսին մասնակցողները, և՛ գեղարվեստական բաժնի ղեկավար Իգնատիոս սարկավազ Մարտիրոսյանը:



Հավարտ հանդեսի, Ճեմարանի վերնահարկի դահլիճում, վերատեսչության կողմից պատրաստված թեյասեղանի շուրջ, կրկին առիթ ստեղծվեց վայելելու ընկերակցությունը հայ բանաստեղծության Վարպետի, ներկաների անունից վերատեսուչ տիար Մինասյանի խնդրանքով թեյասեղանի նախագահությունը վարեց Վարպետը: Նա նշե-

լուց հետո, թե Վարդանանց հիշատակը սիրելի է եղել յուրաքանչյուր հայի համար ամեն տեղ և ամեն ժամանակ, արեւատություն մաղթեց ազգընտիր Հայրապետ Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Վեհափառ Կաթողիկոսին: Ապա Վարդապետը խոսքը տվեց վերատեսուչ տիար Մինասյանին, որ ներկաներին հավաստիացրեց, թե Վեհափառ Հայրապետը, թեև մարմնով բացակա, բայց հոգով ու սրտով ներկա էր այս հանդիսության ու կարդաց Վարդանանց և Ղևոնդյանց 1500-ամյակի առթիվ (1950 թ.) գրված կոնդակից երկու հատված, ներկաների հիշողության մեջ վերադարձեցնելու համար այն, թե Հայրենասեր Հայրապետը ինչպե՞ս է բնորոշում Ավարայրը:

Ահա՛ այդ հատվածները.

«Ավարայրը հայ ժողովրդի բազմադարյան անցյալի վեհագույն ու պանծալի բարձունքն է հանդիսանում, հերոսական արտահայտությունը Հայ Ազգի բարոյա-

կան բարձր նկարագրի՝ հայրենասիրության ու ազգասիրության, եկեղեցական ուխտապահության, անձնուրաց հերոսության, հոգևոր մշակույթի, նվիրվածության և մարտական կոռովի»:

«Ավարայրի հերոսամարտը հոգեզմայլ-անհասանելի բարձունքն էր ազատագրական մաքառման.— ահա թե ինչո՞ւ հաեղել է, կա և կմնա առնավետ ազգապանծ էջը Հայոց պատմության. հոգեզմայլ մի էջ, որ դարեւ անընդհատ ոգեշնչել և մխիթարել է հայազն սերունդներին և ազգային-ֆաղափական առաքինության ուղիներն է պատգամել Հայրենիքին, Ազգին և Եկեղեցուն»:

Կարճ ուղերձներ արին նաև Յ. Բոռչանյանը, Հ. Արամյանը, Սահակ սրբազանը, Գեորգ վարդապետը և ուրիշներ, առողջություն և երկար կյանք մաղթելով Վեհափառ Հայրապետին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

